

capiró el mall. *capiról* «l'ull que treu la sarment pels costats, allà on no cal» (BDLC IV, 365); encara que hi té alguna relació el grup de noms de la *cogulla* de frare (CUCULLUS, -LLA, cast. *cogollo*, DCEC I, 841), potser es tracta primordialment d'un derivat de *cap* amb sufix *-iról* i alguna convergència amb allò. I si hi ha relació amb el terme nàutic mallorquí [no gens cat. oriental, dada falsa en *AlcM*] *capirú*, és ja ben dubtosa i enterament secundària: *fer capirú* 'capgirar-se, bolcar-se una embarcació de vela per l'excés de vent': «vent de proa i bufa massa; / caça, Pere, caça, caça, / i alerta, tu: / no fem tots *capirús*», PdAPenya (*Po. Pop.*, p. 45). Crec que es pot donar per segur almenys que és d'origen mossàrab mallorquí i estranya al català propi: un *capirún* que pot ser simplement reducció de *cap-yirún*, com si fos un cat. *cap-giró*, que de fet existeix a Mall., amb un sentit agrícola, com també *capgiro* 'trabucada (veg. tots dos *AlcM*). Passat que es tractés en mossàrab de (CADERE) CAPUT PRIOREM 'tombar amb el cap primer, precipitar', cosa que ja fóra més arbitrària, i poc probable (amb transposició de -PRIO- en *-piru-*). — 6 F. Solà, *Monografia Històrica de Puig-l'Agulla*, Vic, 1916, pàgina 71. — 7 Cf. *capells* 'les lloses més grosses vora la cresta de la teulada', Arcavell (and., 1936), en connexió possible amb algun fet mallorquí: *capella* 'teulada, cobertura' («és una casa que s'ha quedat sense *capella*», Marratxí, 1964); per a *capell* del cuc de seda, principalment valencià, veg. a propòsit de *capoll*. En la dita folklòrica tan estesa a tot el País Valencià fins a Ulldecona-Tort., del tipus «Quan Mondúber porta capa, i Mongó porta *capell* / agarra espart i fes cordell», és difícil de dir fins a quin punt hi ha metàfora (de 'portar barret') i fins a quin hi ha persistència d'un significat anterior més ampli de 'cobertura', heretat de temps prejaumins: el fet és que això es registra pertot en aquell país: ultra les dades i localitzacions que dona *AlcM*, § 24, ho sento referit al Puig-Campana (Finestrat-Polop), a Demús en la forma citada, parlant del Mondúber («Mondugues»), a Xilxes *fer capell* o *tindre capell* un puig 'estar tapat de núvols o boira' (1962). — 8 «Se'l veu en *capèla*, bufanda roja, gorra blanca al cap, jaqueta llarga ---», «un mariquita, sempre posat de *capèla*, en gorra al cap y el cabell tallat a la romana», MGadea, *T. del Xè* I, 393, 138. — 9 «Es gegant els hi donà un polp per ells sopar, i ell es posà a menjar-se es altres: els agafava un per un per ses cames, s'acostava sa *caparulla* a sa bocassa ---», Castelló, *Rond. Eiv.*, 49. — 10 De fet *capús* consta com a vesta morisca en un doc. valencià de c. 1420 (AIEC v, 179): «un *capuç* morisch forrat de drap de grana de tafetà vert» i en un altre de 1489, així com en docs. mall. de 1495, 1591 i algun altre (*AlcM*). — 11 També l'usà el ross. Saisset (no sé si ben interpretat en la grafia *capuixos*, en l'ed. *Catal. del Ross.*, 224). — 12 «Jaique, anguarina», PzCabrero; a Formentera ja no s'usa però diu Castelló que hi usaren abans els homes «el

capote o *caputxo* ibicenco» (JnCastelló, *Formentera*, 32). — 13 «Veig --- Joan, primer pugnyaire barcelonès, / y ab son *capuig* de monge lo gran Guillem», *La Mort de Galinà*, ed. Gili, 301.71. — 14 Ací l'escrúpol està en la *ó* pretònica, i això ens recorda el *copol* del bressol, que podria ser simplement la punta o cap d'allà del bressol, en el passatge de Desclot de la infantesa de Jaume I: els interessats i poderosos pretendents fan fer una trapa en el sostre i «tramès-li hom, davall, sobre'l breçol, huna gran péra per tal que morís; e plach a Déu que no toçhà, mas donà tal colp al *copol* del breçol que'l trenchà», cap. 4. No cal dir que *-ol* pot ser grafia imperfecta de *-oll* tant en temps de Desclot, com encara potser en temps de Micer Joan. Però la forma de Desclot planteja massa problemes i té massa ambigüitats perquè ens en puguem refiar, i entre altres hi ha dubte amb altres etimologies: CAUPULUS 'espècie de bot o barca', CUPPULA? o CUSPIS? (dissim. o no en *CUPPIS) 'cim', 'caputxeta de la gla', etc. — 15 El sufix *-OTTU* és possible allí. I potser encara més un derivat en *-ATUM* o en *-ATTUM*, a base d'una pronúncia *qappât*, amb *â* molt velar entre labial i emfàtica, com és d'esperar, en les formes arabitzades, que passaria després a *capot*, *-ote*. El diminutiu *capotenico* (usat en castellà pel valencià Timoneda per primer cop, c. 1550) surt de *capotinico* amb dissimilació, i ve de *capotin* que no està indocumentat en castellà car figura en un doc. de 1488 (*Festschr. Wartburg*, 1958, 582) i en mossàrab; veg. en la meua ed. del *Libro de B. Amor* un intent d'explicació del mot *tenico* que allí surt (*non vos tengan por tenico*) un cop, com una espècie de mutilació de *capotenico* (suggerència insegura, certament), cosa que reportaria la primera aparició castellana fins c. 1330.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS:
capada, *capadella*, *caperó*, *capiró*, *capironat*, *capinorat* (*capinorat*), *encapironat*, *capiro*, *capirota*, *capallin-got*, *capicot*, *capingó*, *capió*, *capida*, *capil*, *capell*, *capellina*, *capèla*, *capelló*, *capeller*, *capellera*, *capelleratge*, *capelleria*, *ampolla de capillera*, *caparulla*, *caraputxeta*, *caperutxa*, *caraputxo*, *caputxa* (veg. infra), *capús* (veg. infra), *caporutxar*, *encapuruchar*, *caputxa*, *caputxo*, *caputxaire*, *caputxo* 'peix negre', *caputx*, *capús*, *caputxi*, *encaputxar*, *encaputxat*, *caputxet*, *capella*, *capellà*, *capellania*, *capellustre*, *capoll*, *capell* 'coberta protectora del cuc de seda', *capoll* 'poncella, cim de l'arbre, del campanar o de la muntanya, prepuci', *descapollar*, *capoll* 'punta de la baldufa' (de *capolls* 'de cap per avall'), *escapollat*, *descapollar*, *capulla*, *encapullats*, *capollut*, *capot*, *capota*, *capotada*, *capotejar*, *capotell*, *capotet*, *capotí*, *encapotar*, *acapar-se*, *encapar*, *encapat*, *encapellar*, *caparassó*, *capejar*, *capellar*, *caper*, *capitxola*, *capó* de la capa pluvial, *fer caput*, *fer capot*, *capot* 'capa de mariner', *capadòs*, *capadosat*, *capussai*.

CAPAÇ, pres del ll. *capax*, *-àcis*, 'que té molta ca-